

امروز تجارت‌اسلحه به یکی از مولفه‌های رشد اقتصادی کشورهای تولیدکننده تبدیل شده است؛ تجارتی کنترل‌ناپذیر که در نتیجه آن، هم‌روزه هزاران انسان در سراسر جهان جان خود را از دست می‌دهند. در حالی که سود این تجارت عاید کشورهای ثروتمند می‌شود، پیماندهای آن عمدتاً کشورهای توسعه‌نیافته را متاثر می‌کند. آمارهای معتبر نشان می‌دهد رشد خرید تسلیحات در منطقه جنوب غرب آسیا در ۵ سال اخیر در خور توجه بوده؛ به‌طوری که این افزایش از زمان جنگ سرد بی‌سابقه‌است. بنابر گزارش مؤسسه تحقیقات بین‌المللی صلح استکهلم (SIPRI)، حجم تجارت تسلیحات نظامی به طور مداوم از سال ۲۰۰۴ در حال افزایش است. براساس جدیدترین گزارش این مؤسسه، واردات تسلیحات نظامی در دوره ۱۶–۲۰۱۲ در قاره آسیا و اقیانوسیه ۷۷ درصد رشد داشته است که این رقم بالغ بر ۴۳ درصد از کل واردات جهانی تسلیحات را شامل می‌شود که بخش عمده این افزایش مربوط به منطقه جنوب غرب آسیا است. به اعتقاد صاحب‌نظران حوزه بین‌الملل، سیاستمداران غربی در برهه‌های مختلف زمانی، مناطقی از جهان را مشخص می‌کنند تا با عقد قراردادهای با کشورهای آن منطقه، بازاری برای فروش تولیدات اسلحه‌سازِهای خود پیدا کنند که تشدید رقابت تسلیحاتی در منطقه خاورمیانه شاهدین ادعاست.بعد از توافق برجام،دولتمردان آمریکایی با راه یافتنحوزه مچی از ایران هراسی و ایران سستیزی در منطقه، شیخ‌نشین‌های منطقه خلیج‌فارس را به انبار اسلحه تبدیل کرده‌اند. همچنین سازمان‌های امنیتی آمریکا در گزارش‌های خود اعلام کرده‌اند جنگ‌های نیابتی جنوب غرب آسیا می‌تواند سال‌ها به طول بینجامد که این امر سبب خواهد شد کشورهای درگیر منطقه به خرید تسلیحات گرانقیمتی همچون جنگنده‌های اف ۳۵ (که گرانگه‌ترین موجودی زرادخانه تسلیحاتی آمریکا در آینده محسوب می‌شود) بپردازند.همه علاقه‌مند شوند. در این نوشتار تلاش شده‌است با استناد به گزارش‌های معتبر جهانی، جایگاه آمریکا در بازار تسلیحات بررسی شده و اهداف تشدید رقابت تسلیحاتی در منطقه مورد واکاوی قرار گیرد.

■ **تجارت سلاح در جهان**

تولید تسلیحات علاوه بر ایجاد اشتغال در صنایع نظامی کشورهای توسعه‌یافته به واسطه تحقیقات نظامی و نیز نیروی شاعل و گسترده در ارتش‌ها، با شکل‌دهی به وسایل ارتباطی و تدارکاتی این نیروها، بخش قابل ملاحظه‌ای از نیروی انسانی و اقتصاد ملی را بلیغ بازار تسلیحات و نظامی‌گری می‌کنند. این وضعیت، منجر به پیدایش نوعی تکثر می‌شود که براساس آن برای منافع بیشتر باید اندیشه نظامی و تولید اسلحه را رشد داد که این روند نظامی‌گری در جهان تشدید خواهد شد. پس از جنگ دوم جهانی، رقابت اصلی در این بازار شوم بین آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی شکل گرفت که به عنوان اصلی‌ترین شاخص تعیین میزان مبادلات ۲ دهه‌گانه و امضای آن بود.

■ **افزایش رقابت‌های تسلیحاتی در منطقه جنوب غرب آسیا**

بازار سلاح جهانی را می‌توان به ۳ بخش تقسیم کرد:

۱– خرید و فروش قانونی دولت‌ها؛ از شرکت‌ها.

۲– فروش در بازار سیاه و «منطقه خاکستری» که در آن دولت، ارتش و سازمان‌های اطلاعاتی به منظور اجزای برنامه‌های پنهان از جمله تغییرات سیاسی در کشور، سلاح در اختیار طرفه‌ای درگیر قرار می‌دهند. امروز پیشرفته‌ترین تسلیحات هم با کمترین مایع در بازار سیاه این تجارت جدید خرید و فروش می‌شود.

۳– قاچاق اسلحه هم در کنار قاچاق مواد مخدر، دارو و حفاضا فعالیت غیرقانونی و سیاهر سودآور است. بنابراین حجم واقعی قاچاق اسلحه، به دلیل آنکه در بازاری موازی بازار رسمی، موسوم به « خاکستری» انجام می‌پذیرد، همواره میهم باقی می‌ماند.

آمریکا و شوروی بخش عمده‌ای از بازار اسلحه جهان را تحت کنترل خود داشته‌اند. بعد از پایان جنگ سرد تجارت اسلحه بشدت افزایش یافته است. بنابر گزارش‌های سالانه که از میزان خرید و فروش منتشر شده است، حجم مبادلات تجارت اسلحه در جهان در سال ۲۰۱۲ میلادی بالغ بر ۱۷۵۰ میلیارد دلار بوده است. براساس این گزارش، آمریکا با ۶۴۰ میلیارد دلار بوجه نظامی در صدر کشورهای قرار دارد. پس از آمریکا چین، روسیه و عربستان سعودی به ترتیب با ۸۸، ۱۸۸ و ۶۷ میلیارد دلار بیشترین بوجه نظامی و هزینه‌های دفاعی را به خود اختصاص داده‌اند. طبق آخرین گزارش این مؤسسه (۲۰۱۷) صادرات و تجارت اسلحه در سال ۱۹۹۰ به بعد، در ۵ سال اخیر به بزرگ‌ترین حجم خود رسیده است. در این گزارش آمده که بین سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۶ صادرات اسلحه ۸/۴ درصد به تناسب سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۱ افزایش یافته است. طبق این گزارش آمریکا با ۳۳ درصد سهم صادرات تسلیحات در جهان در مقام اول بوده و روسیه با سهم ۲۳ درصدی در رتبه دوم قرار دارد. در فهرست رتبه‌بندی صادرات اسلحه، چین با ۶۲/۲درصد سومین کشور در تجارت تسلیحاتی در جهان محسوب می‌شود که به این ترتیب صادرات چین ۷۴ درصد افزایش داشته است. طبق گزارش انستیتو مطالعات صلح سیبری، هزینه‌های نظامی جهان در سال ۲۰۱۵ بالغ بر ۱۶۷۶ میلیارد دلار بود که این مبلغ شامل ۲/۳ در آمد ناخالص

جهانی است. هزینه‌های جهانی در سال ۲۰۱۵ نسبت به سال قبل حدود یک درصد افزایش داشته است. مؤسسه صلح سیبری در سال ۲۰۱۶ گزارش را منتشر کرد که در این گزارش ۱۰۰ شرکت بزرگ تولید اسلحه را در جهان دسته‌بندی کرده است. در جدول ۱۰ شرکت برتر فروش اسلحه در جهان در سال ۲۰۱۴ معرفی شده است.

■ **آمریکا، بزرگ‌ترین تاجر اسلحه**

آمریکا به عنوان قطب اصلی رشد و توسعه نظامی با فاصله نسبتاً زیاد با سایر کشورهای سازنده سلاح، مقام نخست صادرات اسلحه را دارا است؛ به نحوی که این کشور، از سال‌های دهه ۱۹۷۰ بدین سو همواره تولید حدود یک‌سوم سلاح‌های عمده‌ای که به جهان سوم صادر می‌شد را برعهده داشته است و این مساله ضرورت‌های توسعه اقتصادی و رشد را بشدت تحت تاثیر قرار داده است. حدود ۱۰ نمونه سلاح‌های ۱۹۷۴ و ۱۹۷۵، برای آمریکا و دیگر متحدان غربی سال‌های بسیار مهمی در افزایش صادرات اسلحه بود. زیرا در این سال‌ها قیمت نفت به میزان زیادی افزایش یافته بود و درآمد حاصل از این افزایش، به وسیله خرید تسلیحات از سوی کشورهای نفت‌خیز یا در حال توسعه، به سوی صادرکنندگان سلاح بازگشت. این در حالی است که به اعتقاد بسیاری از کارشناسان سیاست‌های نظامی و دفاعی، دیپلماسی نظامی فراتر از آمریکا در قالب تولید و صادرات اسلحه یکی از مهم‌ترین متغیرهای رشد کم و عقب‌ماندگی حدود نیمی از کشورهای جهان و عامل اصلی ناامنی در مناطق بحرانی همچون خاورمیانه و آسیای مرکزی است. در این میان مهم‌ترین کشورهای وارد کننده اسلحه، کشورهای نفت‌خیز جنوب غرب آسیا؛ جمله امارات عربی متحده، قطر، عربستان، ترکیه، عمان، اردن و رژیم غاصب اسرائیل هستند. به‌رغم سیاست‌های اعلامی آمریکا، این کشور کماکان بزرگ‌ترین بوجه نظامی جهان را دارد. این کشور در سال ۲۰۱۲ تنها در بخش دفاعی خود بیش از ۶۸۰ میلیارد دلار هزینه کرد که با کشور بعد از خود یعنی چین اختلاف بسیاری دارد. چین در این سال ۱۶۶ میلیارد دلار برای بخش دفاعی هزینه کرد. اکنون آمریکا با صرف بیشترین هزینه در بخش نظامی خود و در دست داشتن بیش از ۳۰ درصد صادرات سلاح جهان، در لیست «قابت تسلیحاتی جهان» رده اول را به خود اختصاص داده است. این کشور بویژه در سایه تحولات پس از ۱۱ سپتامبر به بزرگ‌ترین فروشنده اسلحه جهان تبدیل شد. پس سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۱ ت ارزش توافق‌های تسلیحاتی آمریکا با کشورهای در حال توسعه ۱۱۲ میلیارد دلار اعلام شد که با کشور بعد از خود یعنی آمریکا مربوط به کشورهای خاورمیانه بود.

جالب اینجاست که بخش قابل توجهی از فروش تسلیحات آمریکا به دولت‌هایی است که سالین سال در فهرست تحریم این کشور بوده‌اند. بعد از ۱۱ سپتامبر علاوه بر کشورهای عربی غنی از نفت، کشورهای همچون پاکستان، هند و اندونزی هم که زمانی حق خرید تسلیحات آمریکایی را داشتند، از تحریم خارج شدند و اقدام به عقد سفارشات‌هایی قابل توجه کردند. از سوی دیگر، فروش حجم زیاد تسلیحات سبب شد خط تولید هواپیماهایی مانند جنگنده اف ۱۶ یا هواپیما یی سی ۱۷ که پنتاگون به آنها نیاز نداشت، کماکان به فعالیت خود ادامه دهد. علاوه هند و پاکستان، تحریم‌های تسلیحاتی کشورهای تایکیتان، کجستان، عربستان، منونه‌نگرو، ارمنستان و آذربایجان که به عنوان متحدان اصلی آمریکا در جنگ با تورپسم شناخته شدند، لغو شد و آنها نیز به جمع خریداران تسلیحات آمریکایی پیوستند. در واقع حادثه ۱۱ سپتامبر با شکل دادن به نوعی نظامی‌گری، میزان خرید و فروش تسلیحات و تجهیزات جنگی را به طور فزاینده‌ای افزایش داد.

■ **منطقه جنوب غرب آسیا انبار تسلیحات غرب**

منطقه جنوب غرب آسیا یکی از مناطقی بود که به طور اجتناب‌ناپذیری درگیر جنگ سرد شد و به عنوان یک خردمسیحیت بلع مناسب جهانی شد. این منطقه به لحاظ اهمیت ژئواستراتژیک و ژئواکونومیک، محیط مناسبی برای رقابت ۲ ابرقدرت بود. با پایان جنگ سرد و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، آمریکا بیش از دوران جنگ سرد در منطقه مستقر شد. به‌گونه‌ای که برخی معتقدند ثمن توان آمریکا را عضوی از این منطقه ندانست و در بسیاری موارد نقشی که در امور

و موضوعات منطقه‌ای بازی می‌کند بسیار پررنگ‌تر از کشورهای عضو منطقه است. به زعم دولتمردان واشنگتن منطقه جنوب غرب آسیا محیطی است که با ارزش‌های غربی‌ها نامساوگراست از این رو این منطقه برای آنها تهدیدزا و نامطلوب است. آمریکا برای پیگیری اهداف راهبردی خود در حوزه‌های سیاسی و اقتصادی، نیاز به ایجاد تنش و بحران در منطقه دارد. دخالت‌های سیاسی در کشورهای منطقه و روی کار آوردن مهره‌های خود در این کشورها از این منظر قابل ارزیابی است. از سوی دیگر برخی دولت‌های عضو منطقه برای تامین امنیت کشور خود، خواهان حضور یک دولت خارجی مانند آمریکا، بریتانیا و فرانسه هستند. به عنوان نمونه حمله صدام به کویت و حمله نیروهای ائتلاف به رهبری آمریکا به عراق، باعث شد کشورهای حوزه خلیج‌فارس به انعقاد پیمان‌های نظامی شامل احداث پایگاه‌ها و تسلیحات نظامی با غرب بویژه آمریکا اقدام کنند. کارشناسان حوزه بین‌الملل این تحولات را بخشی از سناریوی کشورهای غربی برای تثبیت حضور خود در این منطقه و بازاریابی محصولات نظامی خود می‌دانند. از این رو تحولات دیگری همچون حادثه ۱۱ سپتامبر، حمله و اشغال کشورهای افغانستان و عراق به بهانه مبارزه با تروریسم، بروز بحران سوریه و ظهور داعش در انامه این سناریو برنامه‌ریزی شده است. بعد از فروکش جنگ و بحران‌های منطقه‌ای، کشورهای غربی برای حل مشکلات اقتصادی خود دنبال تنوع بازاری‌های تولیدات نظامی در منطقه بودند. در تداوم این سناریو سیاستمداران آمریکایی به مدد تبلیغات گسترده سیاست‌ایران‌هراسی و هلال شیعی در منطقه و ادعاهای بی‌پایه همچون تهدید هسته‌ای و نفوذ رو به رشد ایران در منطقه، بازار فروش این سلاح‌ها را بیش از پیش داغ کردند. به عبارت دیگر منطقه جنوب غرب آسیا بویژه خلیج‌فارس به بازاری برای فروش سلاح‌های غربی تبدیل شد.

■ **خرید تسلیحات کشورهای حاشیه خلیج فارس**

کشورهای حاشیه خلیج‌فارس هر ساله میلیاردها دلار تجهیزات نظامی پیشرفته از آمریکا می‌خرند و هدف از این اقدام افزایش توان رویارویی با جمهوری اسلامی ایران است. «دیوید مکبی» سخنگوی بخش امور نظامی- سیاسی وزارت خارجه آمریکا در باره فروش تسلیحات به کشورهای عربی منطقه اظهار داشت: ۶ کشور شورای همکاری خلیج‌فارس تاکنون موشک‌های دفاع هوایی بالستیک، بالگردهای هجومی، ناوچه‌ها و موشک‌های ضربه پیشرفته را از این کشور دریافت کرده‌اند. وی افزود: بی توجه به تعهد ما به شرکای خود در خلیج‌فارس در نشست ماه مه گذشته «کمپ دیوید» (۲۰۱۷)، بر تلاش را برای تسریع در فروش انجام داده‌ام و از آن موقع تاکنون وزارت دفاع و وزارت خارجه مجوز فروش بیش از ۳۳ میلیارد دلار تجهیزات دفاعی به ۶ کشور حاشیه خلیج‌فارس را مهیا کرده‌اند. این مقام آمریکایی افزود: علاوه بر اینها دولت آمریکا ۴۵۰۰ نمونه از انواع سلاح‌های هدایت‌شونده را در سال ۲۰۱۵ به کشورهای حاشیه خلیج‌فارس فروخته است.

هزینه‌های نظامی جهان در سال ۲۰۱۵

ردیف	منطقه	هزینه(میلیارددلار)	درصد تغییر
۱	قاره آفریقا	۳۷	-۵/۳
۲	شمال آفریقا	۱۷/۹	۲/۱
۳	جنوب صحرای آفریقا	۱۹/۱	-۱۱
۴	قاره آمریکا	۶۷۸	-۲/۵
۵	آمریکای مرکزی ومنطقه دریای کارائیب	۹/۵	۳/۷
۶	آمریکای شمالی	۶۱۱	-۲/۴
۷	آمریکای جنوبی	۵۷/۶	-۴
۸	قاره آسیا و جنوب آسیا	۴۲۶	۵/۴
۹	آسیای مرکزی و جنوب آسیا	۶۸	۱
۱۰	شرق آسیا	۳۰۲	۵/۷
۱۱	اقیانوسیه	۲۵/۸	۷/۷
۱۲	جنوب‌شرق آسیا	۳۹/۷	۸/۸
۱۳	اروپا	۳۲۸	۱/۷
۱۴	اروپای شرقی	۷۴/۴	۷/۵
۱۵	غرب و مرکز اروپا	۲۵۳	-۱/۲
۱۶	خاورمیانه	---	--
۱۷	کل جهان	۱۶۷۶	۱۰

الف- عربستان سعودی

ولع سیرری‌ناپذیر عربستان سعودی به خریداری تسلیحات و تجهیزات نظامی، این منطقه را به یکی از داغ‌ترین و جذاب‌ترین بازارهای جهان برای تولیدکننده‌گان اسلحه تبدیل کرده است. عربستان سعودی بزرگ‌ترین واردکننده تسلیحات آمریکایی در منطقه خاورمیانه محسوب می‌شود. در سال‌های ۱۹۵۰ تا ۲۰۰۶، عربستان سلاح و تجهیزات به ارزش ۷۹ میلیارد و ۸ میلیون دلار از آمریکا خریداری کرد که تقریباً یک‌پنجم ارزش صادرات آمریکا به دیگر کشورهای دنیاست. طبق آمار و گزارش‌های متعدد دیگر، عربستان سعودی دومین واردکننده تسلیحات نظامی در جهان در دوره ۱۶–۲۰۱۲ بوده است که ۲۱۲ درصد افزایش نسبت به دوره ۱۱–۲۰۰۷ نشان می‌دهد. تنها در سال ۲۰۱۵، عربستان سعودی به دلیل حمله به یمن و مسلح‌کردن تروریست‌های منطقه در عراق و سوریه ۹ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار تسلیحات خریداری کرده است که این رقم نسبت به سال قبل از آن ۵۰ درصد رشد را نشان می‌دهد. از این میزان، ۸۰۰ میلیون دلار صرف خرید

جنگنده‌های اف ۳۵ و انواع موشک‌های هوا به هوا، هوا به زمین و سطح به سطح شده‌است. همچنین براساس گزارش تحقیقی سالانه گروه اطلاعاتی نشریه دفاعی جینز چاپ بریتانیا(HIS Jane’s)، در سال ۲۰۱۴ عربستان سعودی بیش از ۶/۴ میلیارد دلار را صرف خرید اقلام دفاعی کرده و نسبت به سال ۲۰۱۳ رشد ۵۴ درصدی در واردات تسلیحات داشته است. به گزارش مؤسسه «پینزیس مانیاتور اینترنشنال (BMI)، هزینه‌های دفاعی عربستان به بوجه سال ۲۰۱۴ این کشور معادل ۶۰ میلیارد دلار بوده و برآورد می‌شود تا سال ۲۰۱۸ به ۷۲ میلیارد دلار برسد.

■ **بزرگ‌ترین قرارداد خرید تسلیحات آل سعود**

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهوری آمریکا سفر به عربستان (۳۰ اردیبهشت ۹۶) را به عنوان نخستین سفر خارجی خود در مقام رئیس‌جمهوری ائتخاب کرد. یکی از دستاوردهای مهم سفر ترامپ به عربستان امضای قرارداد فروش تسلیحات نظامی به ارزش ۴۶۰ میلیارد دلار به عربستان بود. کاخ سفید در بیانیه‌ای اعلام کرد: «هر جریان سفر دونالد ترامپ به عربستان سعودی قراردادی به ارزش ۴۶۰ میلیارد دلار با این کشور به امضا رسیده است. این توافق که بخشی از آن به ارزش ۳۵۰ میلیارد دلار است برای مدت ۱۰ سال و بخش ۱۱۰ میلیارد دلار آن به صورت ائی و در جریان سفر کنونی ترامپ، عملیاتی و اجرا خواهد شد. این بسته تجهیزات و خدمات نظامی به منظور تقویت امنیت عربستان و منطقه خلیج‌فارس و نیز در برابر تهدیدات ایران بوده و در راستای تقویت توانمندی این کشور در مشارکت در عملیات‌های ضدتروریستی در منطقه به انجام می‌رسد.» لیست خریدهای تسلیحاتی عربستان شامل موارد زیر است:

- ۱۳/۵ میلیارد دلار برای خرید ۲۰۴ اشتیار سامانه پدافند موشکی THAAD یا بازه تحویل ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۶

۲/۴۶ میلیارد دلار جهت خرید ۱۰۴ هزار عدد مهمات هوا به زمین در ۵ نوع شام GBU-10,GBU-12,GBU-31v1,GBU-38. GBU3۱v3,GBU-۶۱۶میلیارد دلار جهت بهبود و ارتقای سامانه‌های پدافندی پاترپوت عربستان با کار در بازه زمانی ۲۰۱۸ الی ۲۰۲۷

۲- میلیارد دلار جهت خرید هواپیمای پشتیبانی سبک هوایی با زمان‌بندی اجرای نامشخص؛ این احتمال وجود دارد که برنده این قرارداد و گزینه قابل ارائه از سوی آن یکی از گزینه‌های برنامه پشتیبانی هوایی ارتش آمریکا با نام OA-X باشد.

۲- میلیارد دلار برای ۴ هواپیمای جدید که شبیه به مدل JSTARS]نیروی هوایی آمریکا خواهند بود و در نقش سامانه نظارت و شناسایی هابرد تاکتیکی مورد استفاده خواهند گرفت. در آمریکا هواپیماهای جدید این نسل در سال ۲۰۲۴ وارد خدمت می‌شوند.

۵/۸ میلیارد دلار برای خرید ۳ فرزند KC-۱30J و ۲۰ فرزند C-130J در کنار پشتیبانی تا سال ۲۰۲۶؛ تحویل از سال ۲۰۲۲ آغاز خواهد شد.
۶۲/۵ میلیارد دلار جهت پشتیبانی هشت ساله از ناوگان جنگنده‌های اف ۱۵ عربستان به همراه قرارداد ۲۰ میلیون دلاری کمک به برنامه مطالعاتی پیرامون جنگنده‌های اف ۱۵ C/D
۲- میلیارد دلار جهت تمدد نامشخصی قلیق گشتی مارک ۶(MK-VI) در بازمان تحویل نامشخص
۶- میلیارد دلار جهت چهار فرزند گشت ناو ساخت صنایع لاکهید مارتین با طرحی براساس شناورهای رزمی لیتورال؛ بازه تحویل ۲۰۲۵ الی ۲۰۲۸
۲/۳۰- میلیارد دلار جهت تعمیر و ارتقای حدود ۲۰۰ دستگاه از خودروهای رزمی برادلی موجود در ارتش سعودی در کنار قرارداد خرید ۲۱۳ دستگاه جدید به ارزش ۱/۳ میلیارد دلار.
۱۷/۵ میلیارد دلار برای خرید ۱۸۰ هواپتر با بازه تحویل ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۲
۱۸- میلیارد دلار جهت خرید سیستم C4I و یکپارچه‌سازی آن؛ جزئیات و زمانبندی اجرا گفته نشده است.

۲- ماهواره شنشخ از دور به ارزش ۸۰۰ میلیون دلار و ۲ ماهواره جهت هشدار

زودهنگام قضاوت پایه و ارتباطات ماهواره‌ای به ارزش ۲ میلیارد دلار و یک قرارداد هم به ارزش ۴۰ میلیون دلار برای سامانه‌های ارتباط ماهواره‌ای.

ب- امارات عربی متحده

در سال‌های اخیر خرید تجهیزات نظامی امارات عربی متحده از کشورهای غربی بویژه آمریکا در حال افزایش است که طبق گزارشات رسمی رتبه دوم در منطقه را بعد از عربستان سعودی به خود اختصاص داده است. به عنوان نمونه آمریکا یک قرارداد ۳/۵ میلیارد دلاری را برای تامین سیستم‌های ضدموشکی پیشرفته برای امارات در سال ۲۰۱۱ به امضا رسانده است که این اقدام بخشی از برنامه تقویت فوری نظامی کشورهای متحد آمریکا در همسایگی ایران به حساب می‌آید. از سوی دیگر، این اولین فروش خارجی سیستم‌های ضدموشکی معروف به تاد (سیستم دفاعی ارتفاع بالا) محسوب می‌شود. این سیستمی برای نابود کردن موشک‌هایی با برد کوتاه و متوسط در داخل و خارج از جو زمین کاربرد دارد. امارات اولین کشوری است که سامانه تاد را از آمریکا خریداری می‌کند. از سوی دیگر اسرارات عربی متحده بالغ بر ۸/۶ میلیارد دلار سامانه دفاعی (بیش از مجموع واردات اقلام دفاعی در کشورهای اروپای غربی) را در سال ۲۰۱۴ وارد کرد. آمریکا بزرگ‌ترین سودبرنده از بازار گرم تسلیحات در منطقه بوده است که در سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ به ترتیب ۶ و ۸/۴ میلیارد دلار تسلیحات به کشورهای این منطقه صادر کرده است. امارات عربی متحده بوجه نظامی خود را که کمتر از ۱۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۵ بود به ۲۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۶ افزایش داد و آمریکا نایب‌کننده اصلی تسلیحات امارات است. خریدهای امارات از آمریکا از جمله شامل ۳ اسکاادران جت‌های پیشرفته اف ۱۶ می‌شود. طبق آخرین آمار در سال ۲۰۱۷ آمریکا فروش اسلحه به ارزش ۲ میلیارد دلار به امارات عربی متحده را تصویب کرده است. ازانس همکاری امنیتی و دفاعی آمریکا با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرد، در

صادرکنندگان	واردکنندگان	سهم‌جهانی(درصد)	صادرکننده	درصد	واردکننده	سهم‌جهانی(درصد)
۱	آمریکا	۳۳	هند	۱۴		
۲	روسیه	۲۵	عربستان‌سعودی	۷		
۳	چین	۵/۹	چین	۴/۷		
۴	فرانسه	۵/۶	امارات متحده	۴/۶		
۵	آلمان	۴/۷	استرالیا	۳/۶		
۶	نگلستان	۴/۵	ترکیه	۳/۴		
۷	اسپانیا	۳/۵	پاکستان	۳/۳		
۸	ایتالیا	۲/۷	ویتنام	۲/۹		
۹	اوکراین	۲/۶	آمریکا	۲/۹		
۱۰	هلند	۲	کره‌جنوبی	۲/۶		

افزایش رقابت‌های تسلیحاتی در منطقه جنوب غرب آسیا

تجارت پرسود مرگ

- رحیم خجسته

زمینه فروش سلاح به امارات عربی متحده که مورد تایید وزارت خارجه آمریکا قرار گرفته، اطلاعاتی در اختیار کنگره این کشور قرار داده شده است. لیست سلاح‌هایی که فروش آنها مورد تایید قرار گرفته شامل: فروش و استقرار ۶۰ فروند موشک بالستیک آنتی (ردپاب) پاترپوت ساخت شرکت لاکهید مارتین، ۱۰۰ فروند موشک بالستیک تاکتیکی ساخت شرکت ریتون و مقابدر زیادی مهمات و تجهیزات نظامی است. در اطلاعیه وزارت دفاع آمده است: قراردادی که تصویب شده به سیاست خارجی و امنیت ایالات متحده کمک خواهد کرد زیرا باعث ارتقای سطح امنیت یکی از متحدان مهم آمریکا خواهد شد که نیرویی برای ثبات سیاسی و پیشرفت اقتصادی در منطقه خاورمیانه بوده و همچنان هست.

ب- قطر

روایت نظامی آمریکا با قطر به پیش از جنگ خلیج‌فارس و حمله به عراق بازمی‌گردد. مهم‌ترین پایگاه نظامی آمریکا در حوزه خلیج‌فارس در این کشور قرار دارد. در سال ۱۹۹۶ پایگاه عملیاتی هوایی العدید در ۳۵ کیلومتری جنوب دوحه، پایتخت قطر و در ۷۰ کیلومتری مرز مشترک این کشور با عربستان سعودی با هزینه‌ای بالغ بر یک میلیارد دلار ساخته شد. این پایگاه از سال ۲۰۰۱ به مهم‌ترین مقر هوایی آمریکا در آسیا و منطقه جنوب غرب آسیا تبدیل شده است. آمریکا هم‌اکنون از این پایگاه که ۱۰ هزار نیروی نظامی در آن حضور دارند، برای انجام پروازها و بمباران در عراق و سوریه استفاده می‌کند. مهم‌ترین قطر دارای ۱۲ فرزند میسراژ ۲۰۰۰ و ۱۵ فرزند میراف از یک است. طبق اظهارات وزارت خارجه آمریکا، قطر در سال ۲۰۱۴، بیش از ۳۳ میلیارد دلار تجهیزات نظامی شامل بالگردهای آپاچی، موشک‌های پاترپوت و هواپیما خریداری کرده است. براساس گزارش مؤسسه سیبری، در دوره ۱۶–۲۰۱۲ نسبت به دوره ۱۱–۲۰۰۷، واردات اسلحه قطر ۲۴۵ درصد افزایش یافته است. سال ۲۰۱۶، قطر قراردادی ۱ میلیارد دلاری با پنتاگون منعقد کرد تا بالگردهای تهاجمی آپاچی و سامانه‌های دفاع هوایی ژاولین و پاترپوت را خریداری کند. همچنین در آن سال [۲۰۱۶] آمریکا ۲۲ فروند هواپیمای اف ۱۵ کیوای به ارزش ۲۱ میلیارد دلار را به قطر فروخت. در بجنوه تنش‌ها میان عربستان و همیپاناش با قطر، دولت آمریکا با فروش ۳۶ فرند هواپیمای اف ۱۵ به دوحه به ارزش ۱۲ میلیارد دلار موفق‌تر کرد. علاوه بر این قطر همکاری‌های نظامی گسترده‌تری نیز با فرانسه دارد. به عنوان نمونه فرانسوا اولاند، رئیس‌جمهور وقت فرانسه طی سفری که به منطقه خاورمیانه و قطر داشت قرارداد فروش جنگنده به قطر را امضا کرد. این قرارداد که به ارزش ۷ میلیارد دلار بود، شامل تحویل ۴۴جنگنده اف۱۵ ساخت شرکت فرانسوی «داسو» به قطر است. این جنگنده‌ها در ماوریت‌های شناسایی به کار گرفته می‌شوند. در توافقی دیگر فرانسه همچنین متعهد به آموزش ۴۶ خلبان و ۱۰۰ مهندس و افسر امنیتی قطر شده است.

ت- رژیم صهیونیستی

کمک به اسرائیل و تقویت این رژیم هم سیاست دیگری به منظور تضعیف قدرت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران است. طرف ۴۰ سال گذشته، آمریکا تأمین‌کننده انواع تسلیحات و تجهیزات نظامی برای رژیم صهیونیستی بوده است. از سوی دیگر آمریکا خود را متعهد به حفظ بقا و امنیت اسرائیل می‌داند و به همین منظور رژیم اشغالگر خود را به پیشرفته‌ترین سلاح‌های جنگی از جمله کلاهک‌های هسته‌ای میزجر کرانه شمالی، در آمریکا هر سال حدود ۲۰۰ میلیون دلار به سیستم دفاع موشکی گنبد آهنین کمک می‌کند. پنتاگون برای سال مالی ۲۰۱۳، بیش از ۳۲۰ میلیون دلار برای گسترش این سبرر موشکی از کنگره درخواست کرد. حدود ۱۰۰ میلیون دلار دیگر هم برای دیگر طرح‌های دفاع هوایی اسرائیل درخواست شد. اعلام نشان می‌دهد سال ۱۹۴۹ یعنی از نخستین روزهای تأسیس رژیم صهیونیستی تاکنون، آمریکا بالغ بر ۱۱۵ میلیارد دلار کمک در اختیار این رژیم قرار داده است که حدود ۷۰ میلیارد دلار آن نظامی است.

■ **جمع‌بندی و تحلیل**

کشورهای غربی بویژه آمریکا در تداوم سیاست خاورمیانه‌ای خود تلاش دارند ضمن یافتن راهکاری برای خروج آبرومندانه از شکست در منطقه (عراق و افغانستان) در عین حال حداکثر تلاش خود را برای ایجاد شکاف و هراس در ناحیه خلیج‌فارس به بهانه تقویت ایران و پشتیبانی از اسرائیل در نتیجه در غلظتین هرچه بیشتر کشورهای حاشیه جنوبی خلیج‌فارس به دامان آمریکا را دنبال می‌کنند. بدین ترتیب مقدمات آمریکایی می‌گوشند به نگرانی‌های خاموش اعراب در رابطه با ایران دامن بزنند و بدین ترتیب این کشورها را ترغیب به همکاری‌های نزدیک‌تر با آمریکا از یک سو و خریدهای هنگفت تسلیحاتی از سوی دیگر کنند. ایجاد رقابت برای خرید تسلیحات نظامی بین کشورهای منطقه را می‌توان در زمینه اقتصادی و ژئوپلیتیکی ارزیابی کرد. تقویت قابلیت‌های دفاعی عربستان، امنیت آمریکا را در بخش بسیاری مهم از جهان که نگرانی‌های فزاینده‌ای بر سر برنامه هسته‌ای ایران وجود دارد، بهبود خواهد بخشید. آمریکا مدعی است زرادخانه‌های موشکی ایران باعث نگرانی برای کشورهای عرب حوزه خلیج‌فارس شده است. تحلیل‌گران و کارشناسان معتقدند فروش این تسلیحات باعث تقویت هژمونی نظامی آمریکا در منطقه می‌شود و در بردارنده توان فیاوکنترل ژئوپلیتیک برای کاخ سفید خواهد بود. واشنگتن همچنین قصد دارد با فروش این تسلیحات همچنان نفوذ خود را در منطقه حفظ کند و از سوی دیگر با امضای این قراردادهای عظیم به تولیدکنندگان و سازندگان تسلیحات نظامی در آمریکا در زمانی که اقتصاد این کشور با مشکلات جدی روبرو است این فرصت را می‌دهد تا فعالیت‌شان را رونق دهند. اما مولفه‌ای دیگر که مستمسک کشورهای حاشیه جنوبی خلیج‌فارس در رابطه با ایران است میزان نفوذ ایران در عراق و نزدیکی دولت‌های خود کشور به لحاظ انگیزه‌های امنیتی است. این عاملی است که حساسیت اعراب بویژه کشورهای عربی با اقلیت جمعیت شیعه ابرامی‌انگیزد. کشورهای عرب حاشیه جنوبی خلیج‌فارس بر این باورند حضور دو دولت شیعه در این ناحیه که دارای روابط دوستانه هستند، موجب به هم خوردن توازن منطقه‌ای شده و این روند جمعیت شیعه را پررکنند در محدوده خلیج‌فارس و استان الشریقه عربستان سعودی را نیز تحت تاثیر قرار خواهد داد. اهداف کشورهای غربی و آمریکا در رابطه با افزایش خرید تسلیحاتی به کشورهای حوزه خلیج‌فارس را می‌توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

-مقابله با قدرت‌یابی و افزایش حوزه نفوذ جمهوری اسلامی ایران در سطح حوزه خلیج‌فارس و منطقه جنوب غرب آسیا

-افزایش وابستگی کشورهای عرب خلیج‌فارس به واشنگتن بویژه در ابعاد نرم‌افزاری و سخت‌افزاری نظامی

-نمایش تعهد آمریکا به حفظ امنیت کشورهای جنوب خلیج‌فارس با حضور گسترده نظامیان آمریکایی در قالب پایگاه‌های عظیم هوایی و دریایی و زمینی در این کشورها و آمادگی برای اجرای طرح‌های مشترک نظامی مانند سپر دفاع موشکی با این کشورها

-فروش تجهیزات پیشرفته نظامی به کشورهای عرب حوزه خلیج‌فارس، باعث می‌شود آمریکا چرخه اقتصادی خود را رونق داده و از رشد یکبارگی در این کشور بکاهد.